

„Věda“ jako „epistéme“

Byl to nad jiné významný řecký filosof Aristotelés, který v opozici proti nejstaršímu chápání „filosofie“ jako lásky k moudrosti a touhy po ní postavil pojetí nové, totiž jako jistého a plného „vědění“ (epistéme). A jestliže dnes je lépe mluvit o „pravdě“ než o „moudrosti“ (ve starém Řecku to nebylo možné, protože řecké slovo *alétheia* znamenalo něco velice odlišného od toho, jak bylo postupně podrobováno významovým proměnám a posunům a jak ztrácelo své původně ostré kontury, totiž že jde o přesné vidění, nahlédnutí toho, co „jest“), zdá se být věcí mimořádného významu, že Aristotelés výslovně charakterizuje (vlastně vymezuje) filosofii jako „vědu o pravdě“ (*epistéme tes alétheias*), tedy přesněji přeloženo jako „vědění pravdy“, což pro něho bylo naprosto totéž jako „vidění pravdy“, „nahlédnutí pravdy“. My ovšem už dnes (alespoň ti poučení z nás) víme, že něco takového, jako je přímé vědění „jsoucího“ není možné, už je proto, že svým vědomím a hlavně myšlením se nikdy nemůžeme „jsoucího“, tj. skutečnosti, přímo, tedy „bezprostředně“ dotknout, ale že vztah našeho vědomí a zejména myšlení k tomu, co „jest“, je velice složitý a přede vším jiným zprostředkovaný (a tomu zprostředkování stále ještě úplně nerozumíme, i když už toho víme nesrovnatelně více než minulé věky). Myšlenka naprosto jistého a nezpochybnitelného vědění však měla obrovský vliv na evropské myšlení a dala příležitost ke zrodu výjimečných a skvělých myšlenek a obrovitých systémů, a v jistých skrytých podobách a „převlecích“ zůstává mocným a těžko zvládnutelným předsudkem nejen v řadách laiků, ale dokonce – ba dokonce hlavně – v řadách mnohých vysoce odborných vědců. Dnešní filosofové už s ní ovšem vůbec nepočítají (pokud ano, jsou to jen archaizující tradicionalisté a „opožděnci“), ale protože filosofie a filosofové ještě ani dnes nemá mezi vědci dost velkou (a hlavně ne náležitou) váhu (a vina je rozhodně také a možná především na filosofech), zbývá ještě na jakousi novou „osvětu“ mezi specializovanými vědeckými odborníky hodně práce.

(Písek, 110724-2.)